

TQM d.o.o. Lukavac
Institut za kvalitet, standardizaciju i ekologiju
Modrac b.b., 75300 Lukavac
Identifikacioni broj: 4209977290008
PDV broj: 209977290008
tel/fax: +387 35 553 999
tel/fax: +387 35 554 444
tel/fax: +387 35 554 445
mob: +387 61 560 878
mail: info@tqm.ba
web: www.tqm.ba

PLAN UPRAVLJANJA OTPADOM

FARMA GANJGO d.o.o. Tešanj

Farma za tov pilića

Registarski broj: 10-144-1/23

Broj protokola: 2837/23

OPŠTI PODACI:

Podnosilac zahtjeva: **Farme Ganjgo d.o.o. Tešanj**
Mrkotić b.b., 74 260 Tešanj

Projekat: **Plan upravljanja otpadom za Farmu za tov pilića**

Registarski broj: 10-144/23

Broj protokola: 2837/23

Datum dokumenta: 22.05.2023.

Izvršilac: **TQM d.o.o. Lukavac**
Institut za kvalitet, standardizaciju i ekologiju
Modrac b.b., 75300 Lukavac
Identifikacioni broj: 4209977290008
PDV broj: 209977290008
tel/fax: +387 35 553 999, 554-444, 554-445
web: www.tqm.ba, email: info@tqm.ba

SADRŽAJ

Uvod	4
1. NAZIV I ADRESA OPERATORA / INVESTITORA	5
2. DEFINICIJE	6
3. LOKACIJA POGONA I POSTROJENJA	7
4. OPIS POGONA I POSTROJENJA I AKTIVNOSTI (PLAN, TEHNIČKI OPIS RADA ITD.)...	8
5. DOKUMENTACIJA O OTPADU KOJI PROIZVODI PREDUZEĆE (PORIJEKLO, VRSTE OTPADA U SKLADU SA LISTOM OTPADA, SASTAV I KOLIČINA)	10
6. MJERE KOJE SE TREBAJU PREDUZETI RADI SPRJEČAVANJA PROIZVODNJE OTPADA, POSEBNO KADA SE RADI O OPASNOM OTPADU	19
6.1. Mjere za sprečavanje nastanka otpada	19
6.2. Mjere za prikupljanje otpada	20
7. ODVAJANJE OTPADA	20
8. ODLAGANJE OTPADA NA ODLAGALIŠTU	22
9. METODE TRETMANA I/ILI ODLAGANJA.....	23
9.1. Ponovno korištenje i/ili recikliranje otpada	23
9.2. Tretman otpada.....	23
9.3. Konačno odlaganje otpada.....	24
9.4. Ostale mjere za upravljanje otpadom	24
9.5. Evidencija otpada	24
9.6. Osoba odgovorna za poslove upravljanja otpadom	25
9.7. Pomoćna oprema i prevencija nastanka otpada	25

Uvod

Na osnovu odredbe člana 19. Zakona o upravljanju otpadom ("Sl. novine FBiH", br: 33/03; 72/09), Plan upravljanja otpadom je zakonska obaveza svakog operatora postrojenja za koje je potrebna okolinska dozvola. Plan upravljanja otpadom za **Farmu Ganjgo d.o.o. Tešanj** određuje: način, prihvata i upravljanje nastalim otpadom. Takođe, planom se definišu aktivnosti za dugoročni način upravljanja otpadom, mogućnosti njegove prilagodbe u slučaju izmjena tehnološkog procesa uz uvažavanje, najčešće, ekonomskih ograničenja.

Svrha izrade Plana upravljanja otpadom na predmetnoj lokaciji je prikaz tokova otpada od njegovog nastanka, način sakupljanja, prijevoza, tretmana kao i trenutnog i konačnog odlaganja, na način najmanjeg mogućeg negativnog utjecaja na okoliš.

Planom se posebno reguliraju slijedeće aktivnosti:

- načini i procedure upravljanja otpadom i sekundarnim sirovinama;
- zaštita okoliša od ispuštanja ili nekontroliranog odlaganja otpada.

Doneseni Plan aktivnosti operator je dužan ažurirati svake pete godine ili nakon značajnije promjene u radu postrojenja. Prije roka ažuriranja potrebno je vršiti stalni proces revizije postignutih ciljeva i pratiti nastala poboljšanja, takođe, korektivne mjere poduzeti u slučaju ne postizanja postavljenih ciljeva.

Plana upravljanja otpadom prema navedenom članu Zakona treba da sadrži:

- dokumentaciju o otpadu koji proizvodi preduzeće (porijeklo, vrste otpada u skladu sa listom otpada, sastav, količina);
- mjere koje se trebaju poduzeti radi sprječavanja proizvodnje otpada, posebno kada se radi o opasnom otpadu;
- odvajanje otpada, posebno opasnog otpada od druge vrste otpada i od otpada koji će se ponovo koristiti;
- odlaganje otpada na deponiji;
- metode tretmana i/ili odlaganja.

Postojeće stanje i način upravljanja otpadom analizirano je na osnovu obilaska lokacije, praćenja procesa rada i analize rukovođenja.

1. NAZIV I ADRESA OPERATORA / INVESTITORA

Osnovni podaci o nazivu i adresi operatora/investitora Farme Ganjgo d.o.o. Tešanj prikazani su u tabeli 1.

Tabela 1. Osnovni podaci o operateru/investitoru

1.	Naziv investitora	Farme Ganjgo d.o.o. Tešanj
2.	Adresa investitora	Mrkotić b.b., 74 260 Tešanj
3.	Lokacija objekta	Mrkotić b.b., 74 260 Tešanj
5.	Pravni oblik	Društvo sa ograničenom odgovornošću - d.o.o.
6.	JIB	218926880004
7.	Kontakt osoba	Semin Ganjgo
8.	Tel: Fax:	+387 61 471 666 -
9.	E - mail	farmeganjgo2016@gmail.com

2. DEFINICIJE

Za potrebe ovog Plana koriste se slijedeće definicije:

Upravljanje otpadom – podrazumijeva sistem aktivnosti i radnji vezanih za otpad, uključujući prevenciju nastanka otpada smanjivanje količine otpada i njegovih opasnih karakteristika, tretman otpada, planiranje i kontrolu aktivnosti i procesa upravljanja otpadom, kao i smanjivanje njegovog štetnog uticaja na okoliš, te postupanje s otpadom po gospodarskim načelima;

Otpad – označava materije ili predmete koje vlasnik odlaže, namjerava odložiti ili setraži da budu odložene u skladu sa jednom od kategorija otpada propisanim Pravilnikom o kategorijama otpada sa listama („Službene novine FBiH“, br. 9/05.).

Komunalni otpad – je otpad iz domaćinstva kao i drugi otpad koji je zbog svoje prirode ili sastava sličan otpadu iz domaćinstva

Tehnološke otpadne vode – su tekuće mješavine s bilo kakvim sadržajem ulja i masti

Otpadni muljevi – su tekuće, polutekuće tvari koji potječu iz različitih aktivnosti, a koji su tijekom korištenja postali neprikladni za upotrebu prema prvobitnoj namjeni (talog separatora ulja i masti, septičke jame)

Recikliranje otpada – je djelatnost ponovne obrade otpada u proizvodnom procesu, uključujući i organsko recikliranje, ali ne korištenje u energetske svrhe

Odlaganje otpada – je djelatnost kontroliranog, trajnog odlaganja otpada nagrađevine za odlaganje-odlagališta ili bilo koju od djelatnosti trajnog odlaganja otpada.

3. LOKACIJA POGONA I POSTROJENJA

Obaveza ishodovanja okolišnog dopuštenja za Farme Ganjgo d.o.o. Tešanj, farma za tov pilića kapaciteta 40.000 jedinki, proizilazi iz Prilog-a II Uredbe - Lista pogona i postrojenja za koje kantonalno ministarstvo izdaje okolinsku dozvolu pod tačkom 5. druge aktivnosti odnosno pod tačkom 5.6. intenzivan uzgoj od 20.000 – 60.000 mjesta za perad.

Farma za tov pilića nalazi se na lokaciji općine Tešanj, u naselju Mrkotić na parcelama broj 812/2, 812/3 i 812/4, K.O. MRKOTIĆ, ukupne površine 3.113 m².

Slika 1. Makrolokacija farme za tov pilića Farma Ganjgo d.o.o. Tešanj, Mrkotić

4. OPIS POGONA I POSTROJENJA I AKTIVNOSTI (PLAN, TEHNIČKI OPIS RADA ITD.)

U prizemlju objekta se nalaze:

- proizvodna hala-glavni tovilišni prostor,
- mješaona hrane,
- ostave,
- kancelarijski prostor,
- sanitarni dio.

U potkrovlju objekta:

- proizvodna hala-tovilišni prostor,
- ostava hrane i prostorke
- prostor za privremeno skladištenje đubreta (đubrišne jame) u kojima se privremeno odlaže otpadni material iz proizvodnog ciklusa (prostirka za tov pilića i đubrivo);
- separator ulja i masti u kojem se vrši tretman zauljenih voda, a koji se nalazi pored ulazne klizne kapije;
- septička jama u kojoj se vrši odvodnja i tretman fekalnih voda.

Objekti za uzgoj su izgrađeni klasično od savremenog građevinskog materijala (AB temelji, zidovi od šljako blokova i blok opeke $d=25$ cm, sa AB vertikalnim serklaiima 25×25 cm, koja je oslonjena na temeljne trake 50×60 cm i temeljnu ploču 25 cm). Temeljne trake su povezane temeljnim zidom $25/85$ cm i temeljnim gredama 25×25 cm.

Karakter objekata je stalan i isti je slobodnostojeci.

Zagrijavanje objekata za tov pilića se vrši plinom preko grijalica. TNG se skladišti u:

- podzemni rezervoar za TNG – propan butan kapaciteta $6,4 \text{ m}^3$ (posuda pod pritiskom broj 6/51 nadpritiska $15,6$ bar EHV Thale AG) i
- podzemni rezervoar za TNG – propan butan kapaciteta $12,5 \text{ m}^3$ (432 Ex II 3G IIB T4 COPRIM Italija).

Tehnološke otpadne vode se iz procesa proizvodnje odnosno od pranja objekata i opreme nakon svakog turnusa odvođe jednim cjevodovodom u separator sa koalescentnim filterom u koji dolaze i otadne vode sa asfaltiranih manipulativnih površina, te se nakon tretmana odvođe u obližnji potok, a zatim u rijeku Usoru.

Sanitarno fekalne vode nastale u sanitarnim čvorovima objekta, odlaze u trokomornu septičku jamu, a preliv u obližnji potok i rijeku Usoru.

Oba navedena toka idu u jedno okno gdje se vrši uzorkovanje otpadnih voda, E1.

Tabela 2. Tehnološko-proizvodni pokazatelji uzgoja pilića na predmetnoj farmi

R.b.	Tehnološko-proizvodni pokazatelji	Normativ/proizvodni ciklus
1.	Trajanje tova, dana	42
2.	Trajanje proizvodnog ciklusa (dana)	57
3.	Priprema (čišćenje, "odmor") objekta, dana	15
4.	Broj proizvedenih ciklusa godišnje	6
5.	Ukupan broj nosilica - jedinki	40.000
6.	Gustina nasljenosti (broj jedinki/m ²)	17 jedinki po m ²
7.	Uginuće u proizvodnji - mortalitet %	Tehnološki mortalitet 5%
8.	Prosječna živa masa na kraju tova (kg/brojler)	1,75
9.	Konverzija hrane (kg hrane/kg tjelesne mase)	2,1
10.	Utrošak hrane (kg hrane/brojler)	3,68
11.	Utrošak prostirke (kg/brojler)	0,4
12.	Utrošak vode (l/brojler za napajanje i čišćenje)	12
13.	Utrošak čvrstog goriva (ugali – kg/bojler)	10
14.	Utrošak električne energije (kWh/brojler)	0,017
15.	Proizvodnja đubreta (kg/brojler)	2,8

5. DOKUMENTACIJA O OTPADU KOJI PROIZVODI PREDUZEĆE (PORIJEKLO, VRSTE OTPADA U SKLADU SA LISTOM OTPADA, SASTAV I KOLIČINA)

U svrhu monitoringa čvrstog otpada koji će nastajati i nastaje na lokaciji Farma Ganjgo d.o.o. Tešanj za uzgoj pilića Mrkotić, općina Tešanj je donio Plan upravljanja otpadom kojim se obezbjeđuje: smanjenje otpada po količini, tretiranje nastalog otpada na način kojim se osigurava povrat sirovinskog materijala, redovang odvoz otpada sa lokacije i smanjenje od rizika zagađenja: vode, zraka i tla. Također, imenovana je odgovorna osoba za sprovođenje donešenog Plana upravljanja upravljanja otpadom, a koja je u obavezi vođenja pismenih zabilješki - Dnevnika rada o količini nastalog otpada po kategorijama u skladu sa listom otpada, čišćenja i održavanja mašina, čišćenja slivnika, rešetki i kanalizacione mreže. Za potrebe zbrinjavanja različitih vrsta otpada Farma Ganjgo d.o.o. Tešanj za uzgoj pilića Mrkotić sklopio je ugovor za zbrinjavanje opasnog otpada. Monitoring nastanka čvrstog otpada vršiti na mjesečnom nivou koji treba biti osnova za izradu godišnjeg izvještaja.

Tokom redovnog rada postrojenja farme Investitor je obavezan, u skladu sa odredbama člana 19. Zakona o zaštiti okoliša i odredbama člana 19. Zakona o upravljanju otpadom, poduzeti adekvatne mjere za upravljanje otpadom i osigurati osnovne mjere u cilju sprečavanja stvaranja otpada, recikliranja i tretiranja otpada za ponovnu upotrebu, ekstrakciju sirovina i moguće energije, te sigurno odlaganje.

Farma za tov pilića ne koristi sirovine, materijale i supstance koje bi svojim emisijama ili sadržajem toksičnih supstanci mogle negativno utjecati na kvalitetu okoliša i zbog toga se ne očekuju značajniji negativni utjecaji na kvalitetu okoliša tokom njenog korištenja i nakon eventualnog prestanka korištenja za navedenu namjenu.

Najčešći vid nastajanja otpada tokom redovnog rada farme javit će se pri radovima održavanja i čišćenja objekata, pristupnog puta od strane ovlaštenih kompanija radnika i mehanizacije te usljed akcidentnih situacija tj. havarija na objektima. Razlikujemo kruti i tečni otpad.

Kruti otpad nastaje prilikom održavanja objekata (gume, metalni otpad, ambalaža onečišćena opasnim materijama, masne krpe, komunalni otpad, istrošeni toneri, elektronički i elektronski otpad), te u taložniku (istaložene suspendirane tvari).

Tečni otpad (zauljene otpadne vode, motorna ulja i masti, lake tekućine i naftni derivati i sl.) nastaje tokom održavanja objekata usljed kretanja mehanizacije i remonta opreme u strojaru te u septičkoj jami i separatoru ulja i masti (muljevi).

Vrste otpada s obzirom na djelatnost iz koje potiče, koji se javljaju tokom redovnog rada postrojenja, date su u sljedećoj tabeli (Tabela 4).

Tabela 4. Vrste otpada s obzirom na djelatnost

02 00 00	Otpad iz poljoprivrede, vrtlarstva, proizvodnje vodenih kultura, šumarstva, lova i ribarstva, pripremanja hrane i prerade
13 00 00	Otpadna tečna goriva i ulja (osim jestivog ulja, i otpad iz grupa 05, 12 i 19)
15 00 00	Otpadna ambalaža; apsorbensi, materijali za upijanje, filterski materijala i zaštitna odjeća koja nije specificirana na drugi način
18 00 00	Otpad koji nastaje kod zaštite zdravlja ljudi i životinja i/ili srodnih istraživanja (isključujući otpad iz domaćinstava i restorana koji ne potiče iz neposredne zdravstvene zaštite)
19 00 00	Otpad iz postrojenja za upravljanje otpadom, postrojenja za prečišćavanje gradskih otpadnih voda i pripremu vode za piće i industrijsku upotrebu
20 00 00	Komunalni otpad (otpad iz domaćinstava i slični otpad iz industrijskih i zanatskih pogona i iz ustanova) uključujući odvojeno prikupljene sastojke

Kruti otpad koji nastaje na farmi (stelja, feces) je koristan otpad jer se koristi kao gnojivo. Omjer stelje i fecesa u ukupnoj površini gnojiva iznosi cca 60/40 %. Procjenjuje se da će količine ovog otpada iznositi 60 tona po turnusu. Ovaj otpad će se odmah po završetku turnusa odvlačiti sa navedene lokacije na poljoprivredno zemljište. U tu svrhu Investitor će osigurati dovoljne površine poljoprivrednog zemljišta za primjenu gnoja, sklopit će privremene ugovore o preuzimanju gnoja sa trećom stranom (Poljoprivredno dobro). U većini slučajeva gnoj će koristiti obližnji vlasnici poljoprivrednih zemljišta. Ugovorene partnere Investitor će upoznati sa pravilnom upotrebom peradarskog gnoja. U slučaju dužeg zadržavanja stelje na lokaciji, ista će se morati deponovati na uređenom prostoru.

Otpad najviše nastaje prilikom uklanjanja hrane i gnoja nakon svakog ciklusa, zatim tokom pojedinog ciklusa (dok je perad u farmi nužno je redovno uklanjati lešine, rasutu hranu), prilikom čišćenja farme po završenom turnusu i dr.

Otpadne vode koje nastaju prilikom čišćenja procjenjuju se na oko 5,0 m³/turnusu u skladu sa tehničkim rješenjem datim Idejnim projektom.

Kao otpad na farmi za tov brojlera javljaju se uginuli brojleri. Mortalitet u tovu brojlera u toku jednog turnusa 5,0 % od ukupnog broja brojlera. Zbrinjavanje ove vrste otpada je riješeno odlaganjem na lokaciji neškodljivog odlaganja Mrkotić uz nadzor ovlaštene Veterinarske stanice.

Otpad koji nastaje od liječenja i prevencije bolesti vraća se u nadležnu veterinarsku službu koja će ovaj otpad zbrinjavati preko ovlaštene kompanije za prikupljanje i zbrinjavanje ove vrste otpada. Količine ovog otpada su veoma male i procjenjuje se da će iznositi svega cca 5 kg.

Toplotna energija za zagrijavanje radnih prostorija se obezbjeđuje preko grijalica koje su postavljene u objektima, a koje koriste TNG propan-butan.

Komunalni otpad će se sakupljati u namjenski kontejner, kantu za tu vrstu otpada i povremeno će ga odvoziti JP RAD d.d. Tešanj.

Lista sa šiframa otpada sa sastavom, količinom, mjestom nastanka i prikupljanja, vrstama transporta do privremenog i/ili krajnjeg mjesta zbrinjavanja kao i mjesto krajnjeg zbrinjavanja svih kategorija otpada koji nastaje tijekom rada postrojenja u periodu od jedne godine, prikazana je u sljedećoj tabeli (tabela 5), a količine otpada su date na godišnjem nivou.

Tabela 5. – Lista otpada sa šiframa, mjestom nastanka i prikupljanja, mjesto krajnjeg zbrinjavanja

Neopasni otpad

Otpadni materijal	Broj iz Pravilnika o kategorijama otpada sa listama	Primarno mjesto nastajanja	Količine		Prerada ili odlaganje na lokaciji (metoda i lokacija)	Prerada, ponovna upotreba ili recikliranje izvan lokacije (metoda, lokacija i kontraktor)	Odlaganje izvan lokacije (metoda, lokacija i kontraktor)
			Tona/mjesec	m ³ /mjesec			
Talozi od ispiranja i čišćenja	02 01 01	Objekti za tov pilića	Suho pranje samo u objektima za uzgoj pilića	-	<i>Suho pranje.</i> Privremeno se skupljaju u laguni za đubrivo – čvrsto. <i>Mokro pranje.</i> Tečni oblik ove vrste otpada se privremeno sakuplja u separator ulja i masti.	<i>Mokro pranje</i> Ovlaštena firma za odvoz i zbrinjavanje opasnog otpada, Eko-servis d.o.o. Tešanj <i>Suho pranje</i> čvrsto (đubrivo i otpadna stelja zajedno) interesanti, treća lica	-
Otpadna životinjska tkiva	02 01 02	Objekti za tov pilića	1,5/turnus	-	Namjenske nepropusne posude/kontejneri sa hlađenjem.	-	Odlaganje na vlastitom groblju za životinje uz nadzor Veterinarske službe i u skladu sa zakonskim propisima.

Životinjske fekalije, urin i gnoj (uključujući pokvarenu slamu), efluenti, koji se posebno sakupljaju i obrađuju izvan kruga njihovog nastanka	02 01 06		60 t/turnus	-	Privremeno se sakupljaju u krugu farme	Odvoz od strane trećih lica koji ovaj otpad koriste kao gnojivo u poljoprivredi	-
Otpad od hemikalija koje se koriste u poljoprivredi a koji nije naveden pod 02 01 08	02 01 09	Objekti na cjelokupnom predmetnom pogonu gdje se vrše čišćenja	-	-	Separator masti i ulja za prihvata tehnoloških otpadnih voda	Ovlaštena firma za odvoz i zbrinjavanje opasnog otpada, Eko-servis d.o.o. Tešanj	-
Ambalaža od papira i kartona	15 01 01	Mjesta gdje se vrši prihvata hrane i sl. i doziranje	-	-	Posebno odvojeni kontejneri izvan predmetne lokacije	Ovlašteno preduzeće za promet sekundarnim sirovinama - odvoz po potrebi	-
Tekstilna ambalaža	15 01 09		-	-			
Otpad čije sakupljanje i odlaganje ne podliježe specijalnim zahtjevima radi prevencije infekcije	18 02 03	*	-	-	*	*	-
Lijekovi koji nisu navedeni pod 18 02 07	18 02 08	5 kg/turnus*	-	-	*	*	-
Papir i karton	20 01 01	Izvan predmetnog pogona u zajedničkoj upravnoj zgradi	-	-	Namjenski kontejner	Ovlašteno preduzeće za promet sekundarni m sirovinama- odvoz po potrebi	-
Sredstva za pranje koja nisu navedena pod	20 01 30	Objekti u kojima se vrši čišćenje	-	-	Separator masti i ulja za prihvata	Ovlaštena firma za odvoz i	-

20 01 29					tehnoloških otpadnih voda	zbrinjavanje opasnog otpada, Eko- servis d.o.o. Tešanj	
Miješani komunalni otpad	20 03 01	Izvan predmetnog pogona u zajedničkoj upravnoj zgradi	100 kg	-	Namjenski kontejneri za komunalni otpad	-	Nadležno komunalno preduzeće JP „RAD“ d.d. Tešanj
Muljevi iz septičkih jama	20 03 04	Vodonepropusna septička jama za prihvat sanitarno - fekalnih voda	-	5 m ³ / turnus	Septička jame za prihvat sanitarno- fekalnih voda	Nadležno komunalno preduzeće JP „RAD“ d.d. Tešanj	

Opasni otpad

Otpadni materijal	Broj iz Pravilnika o kategorijama otpada sa listama	Primarno mjesto nastajanja	Količine		Prerada ili odlaganje na lokaciji (metoda i lokacija)	Prerada, ponovna upotreba ili recikliranje izvan lokacije (metoda, lokacija i kontraktor)	Odlaganje izvan lokacije (metoda, lokacija i kontraktor)
			Tona/mjesec	m ³ /mjesec			
Otpad iz poljoprivrede, vrtlarstva, proizvodnje vodenih kultura, šumarstva, lova i ribarstva	02 01 08*	Uzgoj - u toku čišćenja nakon turnusa u sastavu otpadnih tehnoloških voda	-	-	Separator masti i ulja za prihvata tehnoloških otpadnih voda	Ovlaštena firma za odvoz i zbrinjavanje opasnog otpada, Eko-servis d.o.o. Tešanj.	-
Ambalaža koja sadrži ostatke opasnih materije ili je onečišćena opasnim materijama	15 01 10*	Objekti za uzgoj matičnog jata, objekat za skladištenje jata i fumigaciju	6kg/god	-	Namjenske, nepropusne posude/kontejneri u krugu upravnog objekta, ne odlaže se na predmetnoj lokaciji.	Dijelom ovlaštena firma za odvoz i zbrinjavanje opasnog otpada, Eko-servis d.o.o. Tešanj.	-
Apsorbensi, filterski materijali (uključujući filtere za ulja koji nisu na drugi način specificirani),	15 02 02*	Manipulacione neasfaltirane površine predmetne Farme oko predmetnih objekata (samo	15 kg	-	Namjenske, nepropusne posude/kontejneri u krugu upravnog objekta, ne na predmetnoj lokaciji.	Ovlaštena firma za odvoz i zbrinjavanje opasnog otpada, Eko-servis d.o.o. Tešanj.	-

materijali za upijanje i zaštitna odjeća onečišćena opasnim materijama		u slučaju akcidenata u saobraćaju koji je minimalan u krugu predmetnog objekta)					
Ostali otpad čije sakupljanje i odlaganje podliježe specijalnim zahtjevima radi prevencije infekcije	18 02 02*	*	-	-	*	*	-
Fluorescentne cijevi i ostali otpad koji sadrži živu	20 01 21*	Objekti predmetnog pogona	-	-	**	**	-
Odbačena električna i elektronska oprema koja nije navedena pod 20 01 21 i 20 01 23 koja sadrži opasne komponente	20 01 35*	Objekti predmetnog pogona	-	-	**	**	-

Upravljanje otpadom koji nastaje pri ovoj djelatnosti vrši se, prema Zakonu o upravljanju otpadom ("Službene novine FBiH", br. 33/03; 72/09), Pravilniku o kategorijama otpada sa listama ("Službene novine FBiH", br. 09/05), Uredbi o selektivnom prikupljanju, pakovanju i označavanju otpada ("Službene novine FBiH", br. 38/06), klasificiranjem otpada i predavanjem organizacijama ovlaštenim za zbrinjavanje pojedinih vrsta otpada. U skladu sa članom 4. Pravilnika, za potrebe upravljanja otpadom, proizvođač otpada je klasificirao otpad koji nastaje na lokaciji ovog pogona i postrojenja. Otpad označen (*) se prema Pravilniku smatra opasnim otpadom.

Za odvoz, deponovanje i zbrinjavanje komunalnog otpada, zaduženo je komunalno preduzeće JP RAD d.d. Tešanj.

Za komunalne poslove crpanje septičke jame i pročišćavanje kanalizacionih cijevi zaduženo je JP RAD d.d. Tešanj.

Zbrinjavanje muljeva, zauljenih otpadnih voda iz separatora ulja i masti, zbrinjavanje opasnog otpada vrši ovlaštena firma Eko servis d.o.o. Tešanj.

6. MJERE KOJE SE TREBAJU PREDUZETI RADI SPRJEČAVANJA PROIZVODNJE OTPADA, POSEBNO KADA SE RADI O OPASNOM OTPADU

Cilj mjera za upravljanje otpadom je osiguranje uslova za sprječavanje nastajanja otpada, omogućavanje prerade otpada za njegovu ponovnu upotrebu, izdvajanje korisnih materijala i njihovo korištenje za proizvodnju energije i sigurno odlaganje otpada. Također, Farma Ganjgo d.o.o. Tešanj za uzgoj pilića imenovala je stručnu i odgovornu osobu za izradu, ažuriranje i sprovođenje Plana upravljanja otpadom.

Upravljanjem otpadom treba se osigurati:

- minimalno nastajanje otpada odnosno smanjenje ili uklanjanje njegovih opasnih karakteristika,
- smanjenje nastanka otpada po količini,
- selektivno prikupljanje otpada,
- poduzimanje svih neophodnih mjera koje osiguravaju privremeno i konačno odlaganje otpada bez ugrožavanja zdravlja ljudi i bez stvaranja štete ili uzrokovanja značajnijeg rizika po okoliš.

6.1. Mjere za sprečavanje nastanka otpada

U cilju smanjenja nastajanja otpada koji se javlja tokom rada farme za uzgoj pilića, nužno je poduzeti mjere kako bi se smanjilo nastajanje otpada (racionalno korištenje resursa, izdvajanje korisnih materijala i adekvatno privremeno skladištenje otpada). Jedan od ciljeva upravljanja otpadom je kontrolirano odlaganje, sprječavanje neadekvatnog upravljanja otpadom, kontrolirana nabavka i potrošnja sredstava i materijala koji postaju otpad, edukacija o postupanju sa otpadom i sigurno odlaganje otpada uz poduzimanje svih neophodnih mjera na zaštiti ljudi i okoline. Pored provođenja mjera smanjenja količine otpada koja nastaje, uspostave sistema selektivnog prikupljanja i odvajanja otpada radi ponovne upotrebe ili sekundarnog iskorištavanja gdje god je to moguće, neophodno je provesti i mjere osiguravanja prostora za skladište opasnog otpada te pravilnog privremenog skladištenja opasnog otpada do trenutka preuzimanja ove vrste otpada od strane ovlaštene firme. Materijale čijom upotrebom nastaje opasni otpad potrebno je, gdje god je to moguće, zamijeniti materijalima čija upotreba ne generira opasni otpad. Održavanjem i servisiranjem vozila i opreme koja će biti u upotrebi tokom rada farme pilića prema uputstvima proizvođača (preventivna održavanja opreme i vozila produžuju vijek trajanja) bit će minimiziran otpad koji bi inače nastao na farmi. Na smanjenje količina otpada za konačno odlaganje uticat će i izdvajanje reciklabilnog otpada (metal, guma, akumulatori, ulja i zauljeni tečni i kruti otpad) koji će se predavati na reciklažu i daljnje upravljanje ovlaštenim firmama, ukoliko nastane. Otpad koji nastaje u administrativnim kancelarijskim aktivnostima potrebno je odvojeno prikupljati u svrhu ponovne upotrebe ili reciklaže, gdje god je to moguće. Planom upravljanja otpadom identificiraju se sva mjesta gdje nastaje otpad, mjesta na kojima se privremeno odlaže otpad, kao i način daljeg zbrinjavanja otpada.

6.2. Mjere za prikupljanje otpada

Mjere odnosno način prikupljanja otpada dat je u tabeli 5. Lista otpada sa šiframa, mjestom nastanka i prikupljanja, mjesto krajnjeg zbrinjavanja.

7. ODVAJANJE OTPADA

Sve različite vrste otpada koje nastaju na lokaciji farme uzgoja pilića, potrebno je odvojeno prikupljati i pravilno skladištiti do trenutka preuzimanja otpada od strane pravnog lica ovlaštenog za upravljanje pojedinim vrstama otpada.

Radnim uputstvima i sistematskim procedurama, koje donosi operater Farma Ganjgo d.o.o. Tešanj za uzgoj pilića, definisana su mjesta odlaganja svih vrsta otpada.

U nastavku se daju osnovne upute za odvajanje otpada i privremenog skladištenja otpada, a posebno opasnog otpada.

Otpadni materijal mora biti sigurno i bezbjedno skladišten u odgovarajućim kontejnerima. Otpad koji je namijenjen za predaju različitim pravnim licima za upravljanje otpadom mora biti razdvojen. Odvojeno prikupljeni otpad se ne smije miješati jer bi takav postupak ometao ili spriječio aktivnosti na povratu komponenti većine ili cjelokupne količine otpada¹.

Otpad koji se prikuplja po sistemu selektivnog prikupljanja otpada, potrebno je prethodno odvojiti od ostale količine proizvedenog otpada².

Otpad koji u međusobnom kontaktu izaziva hemijske reakcije mora se odvojeno čuvati³.

Otpad koji se transportuje do drugog ovlaštenog lica po potrebi zahtjeva pakiranje u kontejner ili ambalažu prethodno dogovorenu sa prijevoznikom uzimajući u obzir vrstu vozila i prijevoznog sredstva kako bi otpadni materijal bio bezbjedan i kako se ne bi prolio ili rasuo tijekom prijevoza.

Opasni otpad koji se transportuje do drugog ovlaštenog lica pakuje se u adekvatnu zatvorenu posudu koja može izdržati opterećenje svakodnevnog upotrebe i umjerene uslove skladištenja i koja sprječava da otpad dođe u kontakt sa okolinom⁴.

Ambalaža i naljepnice koje se koriste za prikupljanje otpada moraju biti izrađene od materijala koji nije reaktivan sa opasnim otpadom. Na lokacijama selektivnog sakupljanja otpada postavljena su upozorenja o obaveznom selektivnom odlaganju otpada. Vrste i izgled naljepnica su definisani kroz posebno uputstvo Operatora⁵.

¹ Član 6. Uredbe o selektivnom prikupljanju, pakovanju i označavanju otpada („Sl. novine FBiH”, br. 38/06)

² Član 6. Uredbe o selektivnom prikupljanju, pakovanju i označavanju otpada („Sl. novine FBiH”, br. 38/06)

³ Član 6. Uredbe o selektivnom prikupljanju, pakovanju i označavanju otpada („Sl. novine FBiH”, br. 38/06)

⁴ Član 7. Uredbe o selektivnom prikupljanju, pakovanju i označavanju otpada („Sl. novine FBiH”, br. 38/06)

⁵ Član 7. Uredbe o selektivnom prikupljanju, pakovanju i označavanju otpada („Sl. novine FBiH”, br. 38/06)

Ako se skladišti otpad za koji sadržaj nije poznat, potrebno je poduzeti mjere koje uključuju ispitivanje i analize u cilju utvrđivanja karakteristika otpada. Do utvrđivanja karakteristika, otpad se tretira kao opasni otpad⁶ i u skladu s Pravilnikom o kategorijama otpada sa listama ima oznaku zvjezdice (*).

Otpad koji se skladišti u zatvorenim kontejnerima ili koji se vizualno ne može identificirati treba biti označen natpisom (etiketom) sadržaja.

Način odvajanja, selektiranja i konačnog predavanja na zbrinjavanje, detaljno su razrađeni za sve organizacione jedinice kroz procedure i uputstva operatera Farma Ganjgo d.o.o. Tešanj.

Konačno zbrinjavanje pojedinih vrsta otpada riješeno je kroz ugovore sa firmama ovlaštenim za ovu vrstu poslova.

Prije prenosa, transporta, povrata komponenti ili odlaganja otpada potrebno je osigurati da se otpad skladišti i po potrebi pakuje na sljedeći način:

- otpad se ne smije prosuti ili rasuti kao rezultat neadekvatnog tretiranja otpada ili prirodnih pojava,
- tečni otpad i procjedne vode se ne smiju ispuštati u odvode, vodene tokove ili okolno zemljište,
- otpad mora biti osiguran od vandalizma, krađe, manipulacije od strane neovlaštenih ljudi i životinja ili bilo koje druge vrste nepravilnosti,
- otpad ne smije ostavljati negativne posljedice na okolinu, niti smije biti uzrok uznemiravanja uslijed razvoja neprijatnih mirisa ili narušavanja estetskih karakteristika i vrijednosti krajolika.

⁶ Prema Pravilniku koji određuje postupanje sa opasnim otpadom koji se ne nalazi na listi otpada ili čiji je sadržaj nepoznat („Sl. novine FBiH“, br. 33/03)

8. ODLAGANJE OTPADA NA ODLAGALIŠTU

U cilju provođenja Plana upravljanja otpadom, odnosno zaštite okoliša te zdravlja i sigurnosti ljudi, neophodno je izvršiti pripremu aktivnosti koje se tiču uspostave privremenog skladišta opasnog otpada. Skladište opasnog otpada mora biti zatvoreno ili ograđeno natkriveno skladište, te mora imati odjeljke/posebne posude kako bi se opasni otpad mogao skladištiti prema grupama i podgrupama.

Sve površine i posude moraju biti nepropusne i otporne na djelovanje opasnog otpada. Skladište opasnog otpada mora biti opremljeno aparatima za gašenje požara i po potrebi drugom sigurnosnom opremom. Opasni otpad se treba skladištiti u posudama, spremnicima ili drugoj ambalaži za čuvanje i prijevoz opasnog otpada koji moraju imati natpis „Opasni otpad“ i naziv vrste opasnog otpada. Posude, spremnici ili druga ambalaža i oznake na njima moraju biti otporne na djelovanje opasnog otpada i sigurni za rukovanje. O grupama i količini skladištenog opasnog otpada mora se voditi evidencija. Plan postupanja u slučaju izvanrednih situacija mora biti istaknut na vidnom mjestu u skladištu opasnog otpada.

Osobe odgovorne za skladište opasnog otpada i za prikupljanje opasnog otpada moraju biti upoznate sa načinom rada, opasnostima i mjerama zaštite na radu i zaštite okoliša, kroz redovnu obuku i provjeru znanja iz oblasti upravljanja otpadom.

9. METODE TRETMANA I/ILI ODLAGANJA

9.1. Ponovno korištenje i/ili recikliranje otpada

Ponovno korištenje provodi se upotrebom istog materijala više puta, ukoliko je moguće, a recikliranje podrazumijeva skup aktivnosti u kojima od prikupljenih sekundarnih sirovina nastaju novi proizvodi.

Reciklaža se temelji na odvojenom prikupljanju iskoristivog otpada na mjestu nastanka jer se time formiraju odvojeni tokovi različitih vrsta iskoristivih otpadnih materijala (npr. papir, plastika, staklo, ambalaža i ambalažni otpad i električni i elektronički (EE) otpad) te što je najvažnije, osigurava odvojeno prikupljanje opasnog i neopasnog otpada.

Ponovno korištenje i/ili recikliranje odvojeno prikupljenih frakcija miješanog komunalnog otpada trenutno ovise o praksama nadležnog komunalnog preduzeća sa kojim Investitor ima sklopljen ugovor. Ukoliko komunalno preduzeće ne vrši povrat materijala i/ili energije iz odvojeno prikupljenih frakcija otpada, operator Farma Ganjgo d.o.o. Tešanj može razmotriti i opciju predavanja izdvojenih frakcija otpada ovlaštenom pravnom licu koje vrši iskorištavanje materijala i/ili energije (npr. ambalažni otpad se može predati operatoru ambalaže i ambalažnog otpada).

S ciljem ponovnog korištenja i/ili recikliranja otpada od ambalaže, operator Farma Ganjgo d.o.o. Tešanj može putem ugovora prenijeti svoje obaveze na operatora sustava upravljanja ambalažom, ovlaštenog od strane FMOiT, koji će dalje obezbijediti da sakupljač ambalažnog otpada redovno preuzima i sakuplja ambalažni otpad, vršiti njegovo selektivno razdvajanje te ponovno iskorištavanje ambalažnog otpada za reciklažu u ovlaštenim postrojenjima i odlaganje neiskoristivog dijela ambalažnog otpada na odlagalištima.

Ponovno korištenje EE otpada moguće je osigurati npr. povoljnom prodajom ispravnih električnih uređaja, a recikliranje ostvariti predajom ove vrste otpada operatoru sustava upravljanja EE otpadom, ovlaštenom od strane FMOiT. Operator EE otpada dalje osigurava da sakupljač EE otpada redovno preuzima i sakuplja EE otpad, vrši njegovo selektivno razdvajanje te ponovno iskorištavanje EE otpada za reciklažu u ovlaštenim postrojenjima te odlaganje neiskoristivog dijela EE otpada na odlagalištima ili izvoz neiskoristivog dijela EE otpada za koji ne postoje nacionalni kapaciteti za finalnu obradu/odlaganje.

9.2. Tretman otpada

Tretman otpada podrazumijeva fizičke, termalne, hemijske ili biološke procese, uključujući sortiranje, koji mijenjaju karakteristike otpada u cilju smanjivanja količine ili opasnih osobina, olakšavaju rukovanje ili povećavaju povrat komponenti.

Na lokaciji postrojenja se osim odvojenog prikupljanja otpada neće provoditi ostali načini tretman otpada. Preciznije, vrši se razdvajanje i privremeno skladištenje otpada do trenutka isporuke firmama ovlaštenim za upravljanje otpadom.

9.3. Konačno odlaganje otpada

Otpad se ne smije deponovati ili dozvoliti da se deponuje na bilo koju lokaciju koja ne posjeduje dozvolu za odlaganje i ako odlaganje nije u skladu sa odredbama iz dozvole za upravljanje otpadom.

Otpad se smije prenositi na treće osobe, ako je ta osoba ovlaštena da prevozi, skladišti, obnavlja ili odlaže otpad navedene vrste ili sastava.

Opasni otpad se odvaja i privremeno skladišti unutar skladišta opasnog otpada te predaje ovlaštenim firmama na dalje zbrinjavanje.

Odvoz i odlaganje komunalnog otpada na deponiju komunalnog otpada, sa lokacije postrojenja vrši javno komunalno preduzeće JP RAD d.d. Tešanj. Odnos između operatera i nadležnog komunalnog preduzeća regulisan je, kao što je već navedeno, Ugovorom o uslugama odvoza komunalnog otpada.

9.4. Ostale mjere za upravljanje otpadom

U aktivnostima upravljanja otpadom, operater je dužan provoditi i druge mjere koje su predočene u narednom dijelu teksta.

9.5. Evidencija otpada

Prilikom svakodnevnog rada farme uzgoja pilića doći će do stvaranja opasnog i neopasnog otpada.

U nastavku je objašnjen sistem evidentiranja otpada.

Evidencija o otpadu (neopasnom i opasnom) treba sadržavati sljedeće podatke:

- datum evidencije,
- podatke o nastalom otpadu (vrsta i količina otpada, šifra otpada),
- način skladištenja otpada,
- ime ovlaštenog operatora kojem je otpad predan,
- odgovorna osoba.

Za svaku pošiljku neopasnog i opasnog otpada operater će pripremiti evidencijski list. Evidencijski list radi se u dva primjerka od kojih se jedan predaje operatoru kojemu se otpad predaje, a jedan čuva u vlastitoj arhivi. Na osnovu pohranjenih dokumenata može se utvrditi količina predanog opasnog i neopasnog otpada. Primjeri evidencijskih listova dati su u prilogu ovog dokumenta. Kao što je već navedeno, u skladu sa Uredbom o selektivnom prikupljanju, pakovanju i označavanju otpada, obavezno je popunjavanje transportne dokumentacije za otpad koji se prevozi.

Operater kojemu je otpad predan na dalje upravljanje, dužan je voditi spomenutu evidenciju o otpadu, a potvrdu o konačnom zbrinjavanju otpada dostaviti odgovornoj osobi za poslove upravljanja otpadom. Evidencija o preuzetom otpadu vodi se svaki put kada se otpad (neopasni i opasni) preuzima na dalje zbrinjavanje.

9.6. Osoba odgovorna za poslove upravljanja otpadom

U skladu sa članom 20. Zakona o upravljanju otpadom, operater Farma Ganjgo d.o.o. Tešanj će imenovati osobu koja će biti odgovorna za poslove upravljanja otpadom, ažuriranje i provođenje Plana upravljanja otpadom.

9.7. Pomoćna oprema i prevencija nastanka otpada

Potrebno je kontinuirano provoditi mjere edukacije uposlenika iz oblasti upravljanja otpadom o pravilnom razdvajanju otpada s ciljem izdvajanja i povrata korisnih komponenti.

Operater će upravljanje otpadom provoditi kroz tri vrste pristupa, i to:

- smanjena upotreba materijala koji generiraju otpad,
- ponovna upotreba otpada, i
- odvojeno prikupljanje otpada s ciljem recikliranja i/ili ponovne upotrebe.

Pored mjera selektivnog prikupljanja i odvajanja otpada radi sekundarnog iskorištavanja, u cilju upravljanja otpadom je i:

- edukacija o postupanju sa različitim vrstama otpada,
- sprečavanje neadekvatnog upravljanja otpadom,
- sigurno privremeno skladištenje otpada,
- kontrolirano odlaganje.

Plan upravljanja otpadom urađen je u skladu sa važećom zakonskom regulativom za oblast upravljanja otpadom, a također u obzir je uzet i međunarodni standard upravljanja okolišom, ISO 14001.

Implementacija ovog Plana upravljanja otpadom odvijat će se prema internim procedurama i uputstvima operatera Farma Ganjgo d.o.o. Tešanj.